

İŞÇİ KİTLESİNİN SİYASAL TERCİHLERİ MANTIKLIDIR

1 Nisan 2021

Yıldırım Koç

Türkiye'nin toplumsal ve siyasal geleceğine işçi sınıfının damgasını vurma potansiyeline sahip olduğunu savunan bir kişinin, "işçi kitlesinin siyasal tercihleri mantıklıdır" diye yazı yazması ters gelebilir.

Gelmesin. Doğrusu bu.

Kendinizi çok akıllı ve sıradan insanları da cahil ve saf zannediyorsanız, olguları kendi kafanıza göre çarpıtırınız. İşçi kitlesinin 1950'li yıllarda Demokrat Parti'yi, 1960'lı yıllarda Adalet Partisi'ni desteklemesini cehalet, saflık ve hatta aptallıkla açıklamaya çalışırsınız. Tabii ki çok büyük bir hata yaparsınız.

İnsanlarımız ve özellikle ekmek kavgası içinde pişmiş, büyük deneyim kazanmış işçilerimiz, böyle düşünenlerin zannettiğinden çok daha gerçekçi, akıllı, tedbirli ve uyanıktır. Sırtlarında yumurta küfesi taşıdıklarından, aile sorumlulukları olduğundan, zor şartlarda yaşayabilmek ve ayakta kalabilmek için, kısa vadeli çıkarlarını çok iyi bilmek zorundadırlar ve bilirler. Kısa vadeli çıkarları için uzun vadeli çıkarlarını feda etmek gibi bir özellikleri de vardır. Uzun vadeli çıkarlarını ancak başka tüm seçenekler tükendiğinde ve mecbur kaldıklarında öğrenirler ve dikkate alırlar. Kısa vadeli çözümler tükenmeden uzun vadeli çıkarlara yönelmezler. İşçi kitlesinin siyasal tercihleri de böyledir. Eskiden de böyledi, bugün de böyledir. Tabii ki işçi kitlesi içinde de katı partiler vardır; ancak bunlar çok azınlıktadır. İşçi kitlesinin büyük bölümü, doğal bir tavır olarak, "cebine bakar," "tencereye bakar."

O zaman yapılması gereken iş, önce işçi kitlesinin siyasal tavrını doğru tespit etmek, ardından da niçin böyle davrandığını anlamaya çalışmaktır.

İŞÇİLER DEMOKRAT PARTİ'Yİ NİÇİN DESTEKLEDİ

İşçilerin çoğu 1950'li yıllarda Demokrat Parti'yi destekledi.

Demokrat Parti iktidarında insanların yaşam standartları yükseldi. İlk grup antibiyotik olan Penicilin ve DDT bu dönemde geldi. İnsanlar bazı hastalıklardan ve haşerattan kurtuldu. Yollar yapıldı; köylünün ürünü değer kazandı. Şehre gitmek isteyen kolayca gitti. Yeni fabrikalar açıldı. İş imkanları çoğaldı. Elektrik yaygınlaştı. İşçi lehine çok önemli kanunlar kabul edildi. Asgari ücret uygulaması başladı. Bu listeyi daha epeyce uzatabilirsiniz. İşçi kitlesi, uğruna hiçbir örgütlü ve riskli mücadele vermeden, oy gücüyle bu olanaklardan yararlandı. O zaman niçin Demokrat Parti'yi tutmasın, rahmetli Adnan Menderes'i sevmesin ki? Çok doğal biçimde öyle yaptı. Eğer siz işçi kitlesinin aldatıldığını düşünüyorsanız, gerçeklikten kopmuşsunuz demektir. Kısa vadeli çıkarlarını çok iyi bilen işçi kitlesi, başına bir bela gelmediği için, bu dönemde Türkiye'nin NATO'ya girişine, Türkiye'nin dört bir tarafında Amerikan üs ve tesislerinin kurulmasına, Türk dış politikasında önemli yanlışlıklar yapılmasına, ülkede cemaat ve tarikatların yayılmasına, vb. sesini çıkarmadı. Bu tehlikeleri onlara anlatmaya kalkanlar da sıkıntı yaşadığında, işçi kitlesi onlara destek vermedi. Olanlar, olması gerektiği gibi oldu. Olanlar "doğruydı" veya "yanlıştı" demiyorum; işçi kitlesinin davranışları, kısa vadeli çıkarları açısından son derece "mantıklıydı" diyorum.

İŞÇİLER ADALET PARTİSİ'Nİ NİÇİN DESTEKLEDİ?

İşçi kitlesinin önemli bir bölümü 1965-1971 yıllarında ve ardından 1970'lerin ikinci yarısında Milliyetçi Cephe iktidarları döneminde Adalet Partisi'ni destekledi. Bu kararda da işçilerin kısa vadeli çıkarları belirleyici oldu.

Bu dönemde yol yapımı, evlere elektrik sağlanması, yeni açılan fabrikalarla istihdam yaratılması, yurtdışına çalışmaya giden insanlarımızın gönderdiği paralar, sendikal hak ve özgürlüklerin kullanılması gibi gelişmelerin yanı sıra, işçi desteği sağlamada çok önemli olan iki gelişmeyi hatırlatayım.

Demirel Hükümeti, 1969 yılında yaptırdığı bir yasa değişikliğiyle, emeklilikte yaş koşulunu kaldırdı. 25 yıldır sigortalı olan bir işçi, bu süre içinde 5000 gün (13 yıldan biraz fazla) prim ödemişse, emekli olabilmeye, yaşlılık aylığı alabilmeye başladı. 1976 yılında da kadınların bu haktan yararlanabilmeleri için gerekli sigortalılık süresi 25 yıldan 20 yıla indirildi. Bir de geçmişe dönük borçlanma uygulamaları getirildi. Kadınlar 35-36, erkekler 42-43 yaşlarında emekli olabili. Emekli aylığının almanın yanı sıra bir başka işletmede çalışıp ek gelir elde edebildi. Dünyanın hiçbir ülkesinde bu yaşlarda emekli olunmaz, yaşlılık aylığına hak kazanılmaz. Bu uygulama, sosyal güvenlik sisteminin intiharı demektir. Ancak sosyal güvenlik sisteminin bugün yaşadığı uzun vadeli sorunları dikkate almayan ve kısa vadeli çıkarlarını ön planda tutan işçilerimiz, bu imkanı sağlayan Adalet Partisi'ni destekledi. Kısa vadeli çıkarları açısından son derece mantıklı hareket ettiler.

1975 yılında Birinci Milliyetçi Cephe Hükümeti'nin iktidarına kadar, kıdem tazminatına hak kazanabilmek için çalışılması gereken asgari süre üç yıldır ve kıdem tazminatı miktarı, çalışılmış her yıl için 15 günlük giydirilmiş ücret tutarındaydı. Süleyman Demirel yasayı değiştirdi. Kıdem tazminatına hak kazanmak için gerekli asgari çalışma süresi 1 yıla indirildi ve kıdem tazminatı gün sayısı 15'ten 30'a çıkarıldı.

Bu koşullarda, kısa vadeli çıkarlarını çok iyi bilen işçi kitlesi, Adalet Partisi'ni niçin desteklemesin ki? Desteklediler; kısa vadeli çıkarları açısından da son derece de mantıklı hareket ettiler. Gününü kurtardılar; ancak, örneğin, sosyal güvenlik sisteminin 1990'lı yıllarda girdiği krizin altyapısını oluşturdular.

AKP'YE DESTEK

Peki, işçi kitlesinin önemli bir bölümü AKP'yi niçin destekliyor? Daha doğrusu, destekliyor mu? Bu destek sürecek mi?

İşçi kitlesinin yaklaşık yarısı asgari ücret alıyor. Asgari ücreti Dolar veya altınla ölçüp, asgari ücretin satınalma gücünün ne kadar düştüğü yolunda yapılan yorumlar tümüyle anlamsızdır. Asgari ücreti, ne kadar tartışmalı da olsa, TÜİK'in tüketici fiyat endeksi ile yorumlamak gerekir. Bu şekilde bakıldığında, AKP iktidarları döneminde asgari ücretin satınalma gücü arttı. Asgari ücret alan 7 milyondan fazla işçinin herhangi bir eylem yapmasına gerek kalmadan, oy güçleri sayesinde arttı. Şimdi düşmeye başladı. Ayrıca artan işsizlik nedeniyle, ailelerin toplam gelirleri daha fazla düşüyor. Diğer taraftan, kısa süreli çalışma ve ücretsiz izin uygulamaları da işçilere büyük darbe indirdi. Bu koşullarda, güne kadar AKP'yi destekleyen işçi kitlesinin giderek artan bölümü, "menfaatine bakacak" ve tepkisini gösterecek.

İşçi kitlesinin AKP'yi desteklemesinin diğer bir nedeni, bu dönemde kredi kartı ve tüketici kredisi kullanımının olağanüstü biçimde yaygınlaştırılmasıyla, insanların "başlarını sokacak eve" ve "ayaklarını yerden kesen bir arabaya" kavuşmalarıydı. Akıllı telefonlar da çok işe yaradı. Bunları, yarattığı borçlanma imkanlarıyla sağlayan AKP de işçi kitlesinden oyunu aldı. Ancak şimdi işler tersine döndü. Ekonomik kriz derinleştikçe ve covid-19'la mücadelede yapılan yanlışlar nedeniyle sorunlar daha da büyüdükçe, insanlar "menfaatlerine bakıyor" ve kısa vadeli çıkarları temelinde destekledikleri AKP'den kopuyor.

Özetle; insanlar, kısa vadeli çıkarları dikkate alındığında, siyasi tercihlerinde son derece mantıklı davranıyor.

Bugün yapılması gereken, değişen koşulların işçi kitlesinin siyasal tavrını hangi doğrultuda değiştireceğini anlamaya çalışmak.

İşçi kitlesi bugün kısa vadeli çıkarları temelinde hayatından memnunsu ve geleceğe umutla bakıyorsa, hiçbir güç onu orta ve uzun vadede kendisine ve ülkemize zarar veren gelişmelere karşı harekete geçiremez. İstedığınız kadar anlatın, ağzınızla kuş tutun, sizi kimse dikkate almaz. Ancak ne zaman ki düşman kapıyı çalar, ne zaman ki işçi haklarına büyük darbe indirilir, ne zaman ki ciddi anlamda bir mutlak yoksullaşma yaşanır, o zaman işçi kitlesi araya girer ve kitlesel tepki eğilimi güçlenir. Eğer iktidarın zayıfladığını düşünürse, kitle eylemleri gelişir. Eğer işçi sınıfına güven veren ve işçi içindeki önder kişileri kendisine çekmiş bir siyasi hareket varsa, o zaman bu kitle eylemleri, işçi sınıfının ve ülkenin çıkarları doğrultusunda gelişir.